

PRÍSPEVOK K ZVÝŠENIU FILOZOFICKEJ KULTÚRY

D. HAJKO: *Tvorcovia veľkých myšlienok*. Smena, Bratislava 1988, 265 s.

V druhej polovici tohto roku bola na náš knižný trh uvedená publikácia D. Hajku *Tvorcovia veľkých myšlienok*. Jej autor, činný v oblasti dejinnej filozofického výskumu a literárnej vedy, v nej aktívne zužitkoval rozsiahle historicko-filozofické poznatky. D. Hajko vo svojej vedecko-populárnej knižke prístupom formou približuje a sprístupňuje širšej čitateľskej obci závažné filozofické názory a idey vynikajúcich filozofických mysliteľov minulých čias.

Pri hľadaní odpovede na otázku, aký bol tvorivý zámer autora knižky, stretávame sa v jej úvode s nasledovným formulovaním cieľa, ktorý D. Hajko — domnievame sa, že nie celkom adekvátne jeho významu — nazýva skromným. Ide tu totiž o to, „predstaviť mladému čitateľovi vybraných tvorcov európskej filozofie spôsobom, ktorý sprostredkuje v hlavných črtách dielo a osobnosť tvorcu. Autorovi nešlo o komplexný obraz vývinových etáp v histórii filozofického myslenia, ani o vedeckú analýzu filozofických prúdov, smerov, škôl. Zoskupenie medailónov na základe časového kritéria má v podstate len orientačný charakter“ (s. 8). D. Hajko ďalej predpokladá — podľa nášho názoru oprávnené — „že to, čo v texte azda chýba, privedie čitateľa k hlbšiemu záujmu o štúdium myšlienok, ktoré vyjadrovali ‚lásku k múdrosti‘ a sprevádzali dejiny európskej spoločnosti od antiky po začiatok 20. storočia“ (s. 8). V súvislosti s uvedeným považujeme za potrebné zamyslieť sa nad širším kontextom autorových úvah — t. j. nad realitou, ktorá u nás existuje v danej oblasti poznania a jej miestom v spo-

ločenskom vedomí najmä mladej generácie.

Je všeobecne známou skutočnosťou, že vedecko-populárnych prác z oblasti spoločenských vied je stále na našom knižnom trhu poskromne, a to sa v plnom rozsahu vzťahuje aj na (či najmä) príspevky z oblasti filozofie a jej histórie. Táto nepriaznivá situácia je už dlhší čas reflektovaná i na pôde nášho profesionálneho filozofického frontu a bola jedným zo široko diskutovaných problémov i na poslednom Valnom zhromaždení Slovenskej filozofickej spoločnosti v septembri 1987. Odraz uvedenej reality našiel svoje vyjadrenie i v *Správe o činnosti SFS* za uplynulé obdobie, kde v súvislosti s analýzou príčin a hľadaním riešenia tohto stavu predsedsa SFS, prof. PhDr. R. Šíma, DrSc., uviedol: „Zaujímavý a inštruktívny je pohľad na slovenský filozofický front cez filozofické, najmä knižnú produkciu. Za predchádzajúcich dvadsať rokov sa tu vytvorilo niekoľko vyhranených generačných skupín, ktoré vykazujú rozsiahlu vedeckovýskumnú produkciu. Prítom ide naposol o práce na pomerne vysokej odbornej úrovni, vypracované v kontexte s európskou a svetovou filozofickou tvorbou, z tvorivej teoreticko-metodologickej pozície marxizmu-leninizmu, pokrývajúce širokú paletu filozofických problémov. ... Mrzí nás však, že sa z našej filozofickej tvorby takmer vytratili dobré popularizačné publikácie od erudovaných a renomovaných filozofov. Tento dlh bude musieť filozofický front čo možno najskôr splatiť. ... Zatiaľ čo sa slovenský filozofický front úspešne rozvíjal,

rástla kvantita i kvalita filozofickej tvorby, nerástla, ale skôr klesala autorita a prestíž filozofie v živote a činnosti našej spoločnosti. ... Horšie než lepšie je to aj medzi mládežou. Sme svedkami veľkého oslabenia vplyvu filozofie v živote a činnosti spoločnosti, vrátane sféry politického, sociálneho, ekonomického i duchovno-kultúrneho rozvoja“ (1, s. 216—217).

Dovolili sme si uviesť tento výňatok z textu *Správy o činnosti SFS*, pretože podľa nášho názoru práve naliehavosť situácie v oblasti vedecko-popularizačnej činnosti, ktorá je predmetom aj týchto kritických úvah, ktoré boli v tejto hutnej forme prednesené, viedli autora recenzovanej publikácie k zavŕšeniu prác na jej realizácii. Cieľom publikácie D. Hajku, ako to z jej celkového zamerania vyplýva, je dosiahnuť zvýšenie, či prebudenie záujmu mladej generácie našej spoločnosti o filozofiu, o jej históriu, rozšírenie kultúrneho obzoru čitateľa o dejinno-filozofické aspekty, a tým zároveň prispieť k zvýšeniu prestíže filozofie. Alebo, inak povedané, aktívne prispieť k zvýšeniu filozofickej kultúry najmä nastupujúcej generácie.

Knižka *Tvorcovia veľkých myšlienok* je historicky rámcovaná približne 6. storočím pred n. l. teda obdobím, do ktorého sa všeobecne radí vznik európskej antickej filozofie a jej časový diapazón končí vznikom a nástupom marxisticko-leninskej filozofie v 19. stor. Publikácia D. Hajku sa vnútorne člení do jedenástich podkapitol, ktoré zároveň predstavujú istý, relatívne voľný časový úsek vo vývine filozofického myslenia. V každej z týchto kapitol autor v úvode na pomerne malom priestore výstižne charakterizuje a identifikuje historické obdobie, o ktorom píše. Samotnú náplň kapitol pritom tvoria živo a plasticky načrtnuté portréty veľkých osobností ducha a vedy súdobých čias. V minime-dailónoch veľkých postáv filozofie au-

tor predkladá stručný výklad ich najdôležitejších myšlienok, počínajúc milétskou školou a končiac ideami klasikov marxizmu-leninizmu. Portréty jednotlivých mysliteľov sú v knihe rámcované historickou spoločenskou situáciou, čitateľ tu nájde základné biografické údaje, ale oboznámi sa i s radom menej známych zaujímavých údajov zo života veľkých osobností, čo príťažlivosť a „čitateľnosť“ monografie zvyšuje. Autor pritom nezostáva len na platforme púhej deskripcie, túto kvalitatívne prekračuje a z pozície marxisticko-leninskej filozofie poskytuje čitateľovi zásadnú svetonázorovú orientáciu, čo má veľký význam najmä v súvislosti s čitateľským okruhom, ktorému je publikácia určená. Treba podotknúť, že publikácia *Tvorcovia veľkých myšlienok* nie je učebnicou dejín filozofie, ani encyklopédiou historických osobností, ani ňou nechce byť — ako na to upozorňuje D. Hajko — ale je výrazom sympatickej, a podľa nášho názoru účinnej snahy autora, v súlade s kategorickým imperatívom spoločenskej praxe — zaplniť pretrvávajúce biele miesta vo vedecko-populárnom fonde našej literatúry, ako i snahy autora o prehlbenie filozofizácie a kultivácie svetonázoru mladej generácie.

Medzi nesporné pozitíva práce patrí ďalej skutočnosť, že sa v nej vhodným spôsobom spája reč vedec-kých faktov dejinne-filozofického výskumu so zrelým literárnym štýlom. Táto účelná kombinácia vytvára reálne možnosti percepcie poznatkov i pre okruh čitateľov, ktorí nedisponujú predbežným filozofickým a historickým vzdelaním.

Emília Kollárová

LITERATÚRA

1. Správa o činnosti Slovenskej filozofickej spoločnosti za obdobie 1984—1987. Filozofia 1988, č. 2.